

ARMENA
ESPERANTISTO

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԷՍՊԵՐԱՆՏԻՍՏ

Monata
Literatur—Kultura
Lerna Bulteno de
Armena
Organiz-Komitato
Esperantista
Sub aŭspicio de
Erevana Ŝtata
Universitato

Գրական-Կուլտուրական
Ուսումնական
Փահեստայա Բյուրետե
Երեվանի
Պետհամալսարանին
Ս. Ուրբեքեր Հայկական
Էսպերանտական
Կազմկոմիտեի

№ 1

EREVANO 1958 ԵՐԵՎԱՆ

Represo kaj traduko estas permesataj
kondiĉe, ke oni sendu du ekzemplerojn de
la represaĵo al la Redakcio laŭ la adreso:
Poŝt-kesto 78, EREVAN, Armenio, Sovet-
Unio.

Jaro 1, № 1   Januaro 1958
1-ին տարի, № 1   Հունվար 1958

Enhavo   Բովանդակություն

Al niaj legantoj
Մեր ընթերցողներին
H. Tumanjan—*Unu guto da mielo*
Հ. Թումանյան—Մի կաթիլ մեղրք
V. Ajgekci—*Mielguto*
Վ. Այգեկցի—Մի կաթիլ մեղրք
H. Hovhannisjan—
Հ. Հովհաննիսյան— * * *
R. Burns—*Robin*
Ռ. Բեռնս—Ռոբին
S. Maršak—*Disputo pri poŝtmarko*
Ս. Մարշակ—Վիճաբանություն մարկայի մասին
G. Sevak—*La Reveno*
Գ. Սևակ—Վերադարձը
E. Oganezov—*Enigmoj*
Ե. Օգանեզով—Հանելուկներ
S. Mkrtĉjan—*Akad. V. Hambarcumjan*
Ս. Մկրտչյան—Ակադ. Վ. Համբարձումյան
Kroniko
Լրատու
Esperanto—leciono
Հասկերանառյի դաս
Erevanaj noktoj (kanto)
Երևանի գիշերները (երգ)

Redaktoro: Prof. D-ro Gurgeno Sevak
Redaktoro-sekretario: Abel Simonjan

«Армена Эсперантисто» (Армянский Эсперантист)—ежемесячный
литературно-культурный, учебный бюллетень Армянского Оргкомитета
Эсперантистов при Ереванском Госуниверситете.
Редактор: Проф. д-р Гурген Севак.

AL^{la} NIAJ LEGANTOJ

Kun granda plezuro ni aperigas la unuan numeron de nia Bulteno «Armena Esperantisto». Nia tasko estas, antaŭ ĉio, doni bonstilan legomaterialon al la novaj esperantistoj en nia lando kaj priservi tiujn, kiuj deziras ellerni la internacian lingvon, sed ne povas trovi lernolibrojn kaj vortarojn. La Bulteno certe strebos servi ankaŭ kiel kultur-literatura interligilo por esperantistoj.

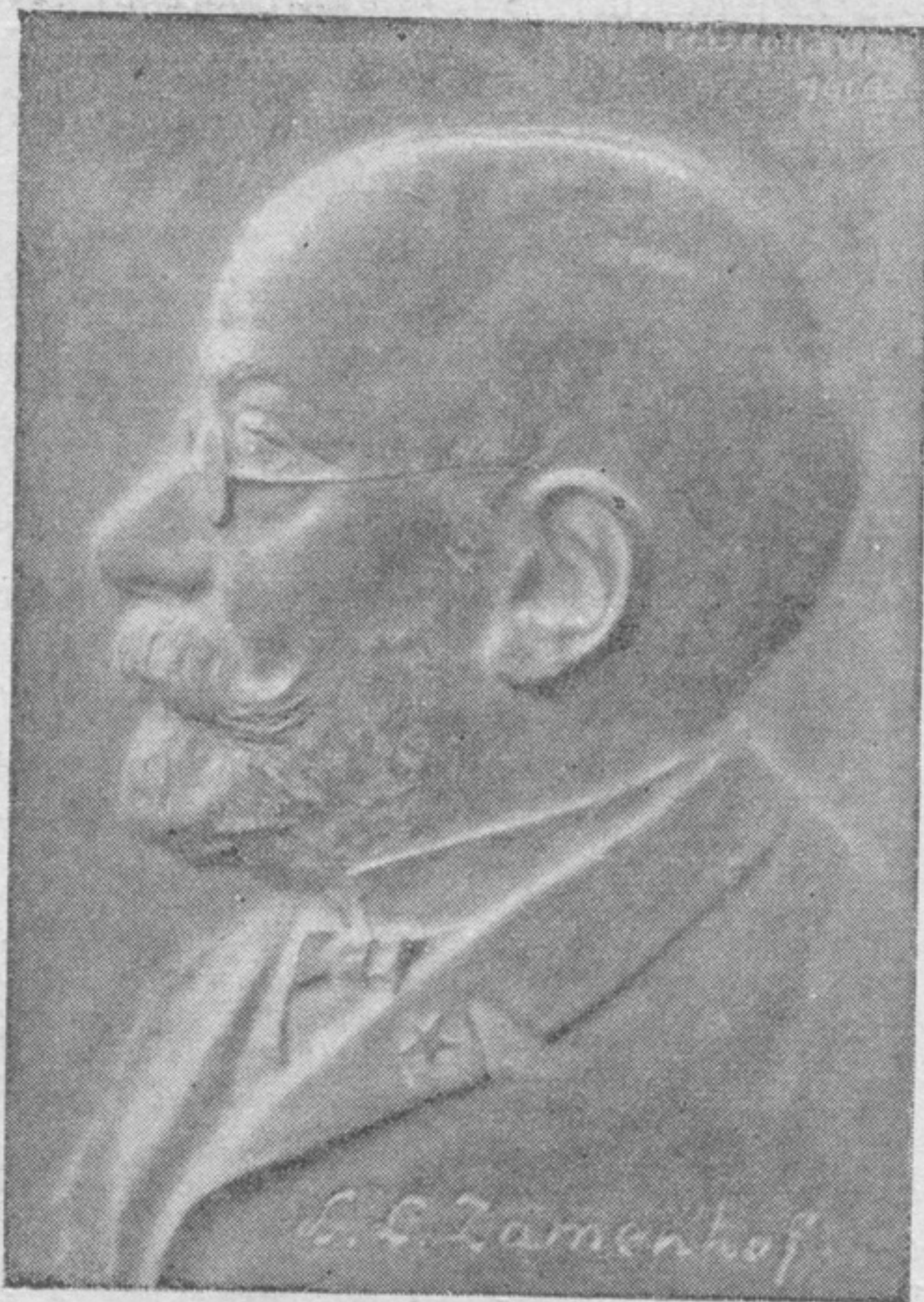
Ne konkuri, sed kun-
kuri kun la jam ekzis-

1. 20.

tantaj Esperantaj perio-
daĵoj en la nobla stafeto, alte tenante la torĉon
de Zamenhofa Esperanto en nia lando — jen-
estas la aspiro de nia Bulteno. Ja naciaj su-
perstiĉoj kaj nacia fermiteco neniam estis
karakterizaj por veraj esperantistoj, same kiel
la sengenta kosmopolitismo!

Konsiderante, ke la «Armenan Esperantiston» legos kun intereso la esperantistoj ankaŭ ekster nia lando, ni prezentos de tempo al tempo koncizajn artikolojn pri la grandiozaj sukcesoj de Soveta Armenio en la fraterna familio de Soveta Unio, kie la multsuferinta armena popolo trovis sian nacian sendanĝerecon, pri la kulturo, arto, kaj literaturo de Armenio.

Pasis preskaŭ 50 jaroj post la apero en la jaro 1910 de la unua presorgano de kaŭkazaj esperantistoj — la dusemajna gazeto «Kaŭkaza Esperantisto», la antaŭulo de nia Bulteno. Eĉ tiam, dum la rigora carisma reĝimo, la «Kaŭkaza Esperantisto» montris bonan ek-

Լ. ԶԱՄԵՆՀՈՖ

ՄԵՐ
ԸՆԹԵՐՑՈՂ ՆԵՐՒՆ

Մեծ հաճույքով լույս
ենք ընծայում «Հայկա-
կական էսպերանտիստ»
բյուլետենի անդրանիկ
համարը: Մեր խնդիրն է,
նախ և առաջ, ընտիր ոճով
ընթերցանության նյութ
տալ նոր էսպերանտիստ-
ներին և սպասարկել նը-
րանց, որոնք ցանկանում
են սովորել միջազգային
լեզուն, բայց չեն կարող
գտնել դասագիրք ու բա-
ռարաններ: Բյուլետենը
կձգտի ծառայել նաև որ-
պես կուլտուրական-գրա-
կան կապի միջոց:

Ո՛չ թե մրցակցել, ա՛յլ
ընթացակցել արդեն գո-
յություն ունեցող էսպե-

լրանտական հանդեսների ու ամսագրերի հետ համաշխարհային ազնիվ էստաֆետում, բարձր պահելով Ջամենհոֆյան էսպերանտոյի ջանք մեր երկրում, — ահա մեր բյուլետենի ձգտումը։
Ձէ՛ որ ազգային նախապաշարունակները և ազգային սահմանափակությունը միշտ էլ խորթ են եղել էսպերանտիստների համար, ինչպես և հայրենամերժ կոսմոպոլիտիզմը։

Նկատի ունենալով, որ «Հայկական էսպերանտիստը» հետաքրքրությամբ կկարդան նաև մեր երկրից դուրս, մենք ժամանակ առ ժամանակ կտպագրենք սեղմ հոգվածներ Սովետական Հայաստանի վիթխարի նվաճումների մասին Սովետական Միության եղբայրական ընտանիքի մեջ, որտեղ բազմաչարչար հայ ժողովուրդը գտել է յուր. ազգային վերածնունդը, ինչպես և Հայաստանի կուլտուրայի, արվեստի, գիտության և գրականության մասին:

Անցել է համարյա 50 տարի այն օրից, երբ 1910 թվին լույս տեսավ անգրկովկասյան էսպերանտիստների տպագիր օրգան «Կովկասյան

zemplon de interpopola frateca kunlaborado, kaj ĉirkaŭ ĝia Redakcio arigis kaj maturigis famigintaj armenaj kaj kartvelaj esperantistoj - literaturistoj Ŝrind, V. Sirunjan, V. Gogitidze, D. Ciskarauli, k. a. Nia kara Majstro L. Zamenhof, salutante tiun kunlaboradon de la kaŭkazaj esperantistoj, en sia gratula letero al la Redakcio skribis tiam: «La unuan numeron de la «Kaŭkaza Esperantisto» mi ricevis kun plezuro kaj danko. Al Via gazeto mi deziras plej bonan sukceson. Mi tre ĝojas, ke Via gazeto iom kunhelpas al la interfratigo de la kaŭkazaj popoloj».

Jes, la «Kaŭkaza Esperantisto» en la daŭro de kelkaj jaroj noble portis la torĉon de la internaciismo kaj interfratigo, prezentante al la tutmonda esperantistaro la ĉarmojn de la literaturo de kaŭkazaj popoloj per bonegaj tradukoj en Esperanto.

Multo ŝanĝigis de tiu tempo en la mondo. La subpremitaj tiam popoloj de la carisma Ruslando, inter ili ankaŭ la armenoj, kartveloj kaj azerbajĝananoj, dank, al la Granda Oktobra Revolucio ricevis nacian liberigon kaj siajn suverenajn Sovetajn Respublikojn; ilia literaturo dank' al la ruslingvaj kaj aliaj nacilingvaj tradukoj nun jam estas multe pli konataj al la mondo; ekzistas multe pli forta amikeco kaj interfratigo inter niaj popoloj, ĉe kiuj senprecedente disvolviĝas la naciaj arto, kulturo, scienco kaj literaturo.

Post lastatempa revekiĝo de la Esperanto - movado ĉe ni, jam estas restarigita ankaŭ la amikeca kunlaborado inter la armenaj kaj kartvelaj esperantistoj. Ni esperas, ke baldaŭ en la frateca Azerbajĝana Respubliko ankaŭ renaskiĝos la movado kaj ke la esperantistoj en Kartvelio kaj Azerbajĝano ekhavigos siajn presorganojn en Esperanto. Kun tia certa espero nia organo — la «Armena Esperantisto» dume prenas sian taskon.

La Redakcio

Ĥaŭkeranŭtĥosut» երկշաբաթաթերթը՝ մեր բյուլլետենի նախնին: Նույնիսկ այն ժամանակ՝ ցարական դաժան ռեժիմի պայմաններում «Կովկասյան Զապերանտիստը» ցույց տվեց ժողովուրդների եղբայրական գործակցության ազնիվ օրինակ և նրա շուրջը համախմբվեցին ու աճեցին հայտնի հայ և վրացի Զապերանտիստ գրողներ ու թարգմանիչներ Շոինդը, Սիրունյանը, Գոգիտիձեն, Յիսկարաուլին և ուրիշները: Զապերանտոյի հիմնադիր Լ. Զամենհոֆը, ողջունելով կովկասյան Զապերանտիստների այդ համագործակցությունը, յուր շնորհավորական նամակի մեջ այն ժամանակ գրել է. «Կովկասյան Զապերանտիստի» առաջին համարն ստացա հաճույքով և շնորհակալությամբ: Ձեր հանդեսին մաղթում եմ ամենայն հաջողություն: Ես խիստ ուրախ եմ, որ Ձեր հանդեսը որոշ չափով կնպաստի կովկասյան ժողովուրդների եղբայրացմանը»:

Այո՛, «Կովկասյան Զապերանտիստը» ազնվաբար տանում էր ժողովուրդների եղբայրացման և ինտերնացիոնալիզմի ջանք՝ աշխարհի Զապերանտիստներին ներկայացնելով կովկասյան ժողովուրդների գրականության հմայքները հրաշալի թարգմանությունների միջոցով:

Աշխարհում շատ բան է փոխվել այն ժամանակից իվեր. ցարական Ռուսաստանի նախկինում ճնշված ժողովուրդները, այդ թվում և հայերը, վրացիներն ու ադրբեջանցիները Հոկտեմբերյան Մեծ ռևոլյուցիայի շնորհիվ ստացան ազգային ազատագրություն և ստեղծեցին իրենց ինքնուրույն սովետական ռեսպուբլիկաները. նրանց գրականությունը ուսումնական և այլ լեզուներով կատարված թարգմանությունների շնորհիվ այժմ ավելի է ծանոթ աշխարհին. շատ ավելի ամրակուռ բարեկամություն և եղբայրացում գոյություն ունի մեր ժողովուրդների միջև, որոնք չտեսնված թափով զարգացնում են իրենց ազգային արվեստը, կուլտուրան, գիտությունն ու գրականությունը: Իրենց գործունեությունը վերջերս միայն աշխուժացրած հայ և վրացի Զապերանտիստները նույնպես արդեն հաստատել են բարեկամական կապեր: Մենք հույս ունենք, որ շուտով նաև եղբայրական Ադրբեջանում կվերածնվի Զապերանտական շարժումը և որ Վրաստանի ու Ադրբեջանի Զապերանտիստներն էլ կունենան իրենց տպագիր բյուլետենը: Այդ հաստատ հույսով էլ մեր բյուլետենն ստանձնում է յուր խնդիրը:

Խմբագրություն

El la armena literaturo

Hovhannes Tumanjan
(1869—1923)

La plej brila astro de la nova armena poezio Hovhannes Tumanjan estas konata al esperantistaro nur per kelkaj malgrandaj legendoj kaj versaĵoj («Hundo kaj kato», «Iam, se amiko kara», «Ridetantaj okuloj», «Ho, steloj», «Aĥtamar» k. a.).

Iom post iom ni prezentos al niaj legantoj aliajn verkojn de la elstara armena klasikulo. Ni komencas per la fama legendo «Unu guto da mielo», konsiderante (a) ĝian aktualecon pro la kontraŭmilita, porpaca ĉefideo kaj (b) ĝian utilecon por la Esperanta literaturo porinfana dank' al ĝia simpla rakontstilo, profunda senpereco kaj vigla ritmo.

La legendo estas verkita de la aŭtoro en 1909-a jaro surbaze de armena mezepoka fabelo de Vardan Ajgekci (XIII jarcento). Pro la literatur-sciencia intereso ni prezentas tradukon ankaŭ de tiu fabelo kiel specimenon de tiutempa armena fabloverka kulturo.

Vardan Ajgekci

Mielguto

Unu homo havis butikon kaj vendis mielon. Iam falis unu guto da mielo teren; kaj alflugis al ĝi vespo; kaj kato alkuris kaj kaptis la vespon; hundo tuj alkuris kaj kaptis la katon; kaj la butikisto frapis la hundon kaj mortigis. En najbareco al tiu vilaĝo estis alia. Kiam eksciis la mastro de tiu hundo, ke la butikisto mortigis ĝin, li tuj venis kaj mortigis la butikiston. Post tio leviĝis la kamparanoj de ambaŭ vilaĝoj kaj komencis grandan militon inter si; kaj komenciĝis amasa murdado inter ili, tiel ke de ambaŭ flankoj restis vivi nur unu homo. Kaj tio okazis pro unu guto da mielo.

Trad. G. S.

H. Tumanjan

Unu guto da mielo

Hejmvilaĝe en kabano
Komermetis kamparano.
Unu tagon fremdvilaĝa
Venis jen pastist' sovaĝa
Kun hundego kaj bastono.
— Bonan tagon, ho patrono!
Ĉu vi havas
Mielbonon?
— Jes, mi havas, mia karo.
Donu poton, jen la varo,
Tuj mi pesos kun plezuro;
Pri kvalit' ne decas ĵuro.
Tiel pace,
Kun komplezo,
Dolĉa flato
Kaj kareso

Pesas li, kaj kvazaŭ spite
Falas unu gut' subite.
T-z-z-z! alflugas ĝin kun zumo
Iu muŝo por gustumo.
Mastra kato kun malfuŝo
Tuj eksaltas al la muŝo,
Ĝin ekĉasas
Kaj frakasas...
Sed ne restas sen atento
La paŝtista hund' al tento:
En momento
Kun kontento
Ĝi la katon,
Kvazaŭ raton,
Mortsufokas
Kaj elstokas.

«Ho, pereis mia kato,
Do, hundaĉ', jen cia fato!»
Koleregas la vendisto
Kaj indigne, sen rezisto
Frapas ĝin, kaj apud kato
Falas hund' en morta stato.

— Ve, mi perdis la leonon,
La apogon, riĉon, domon...!
Ruiniĝu domo via,
Butikist' aĉulo fia;
Vi la hundon riskis bati?
Jen, eklernu do ĝin sati!
Kri-insultas la montano
Kaj tenatan en la mano
Bastonegon tuj eklevas,—
Butikista kap' ekkrevas.

— Ho, mortigo...helpu, homoj...!
Kaj el stratoj kaj el domoj
Vokas unu la alian:
— Hej, alhelpu fraton nian...!

El proksimo kaj el foro
Kuras homoj kun fervoro,
Kri-plorante,
Insultante:
Jen gepatroj,

Jengefratoj,
Jen edzino
Kun infanoj,
Bopatrino
Kaj baptanoj

Kaj sennombraj vilaĝanoj...
Kuras al paŝtist' anare,
Batas ĉiuj lin amare:
— Sovagulo, urso, bruto,
Kia estas la konduto?!
Ĉu vi venis por komerci,
Aŭ en hommortig' ekzerci..?

Jam raŭkiĝis ĉies voĉo,
Batas ĉiu kun riproĉo,
Kaj paŝtiston kaptas morto
Apud hund' kun sama sorto.
La mortfamon kun korpremo
Aŭdas la paŝtista hejmo.

— Amikaro,
Kia faro?!

Mortigita la paŝtisto...!

Kvazaŭ vespoj en ekscito
Pro detruo
De l' vespujo,

Ĉiuj tiel en vilaĝo
Tumultiĝas pro l' krimaĵo
Kaj rapidas kun fosilo,
Kun forkego kaj fusilo,
Kun bastono aŭ falĉilo,
Piedkure, ĉevalrajde,
En indigno, kun kuraĝo
Al proksima la vilaĝo.
— Ĉu toleru ni? Sovago
Regas en najbarvilaĝo:
Iras vi kun mon' por varo,
Oni igas vin kadavro.
Kraĉ' al tia fi-moralo
Kaj al homoj en egalo..!

Do, rapidu,
Ne hezitu..!
Ni mortigu, fajrbruligu..!

Granda estis la batalo:
Ĉiuj batis ĝis la falo
Kaj bruligis, reciproke
Mortigadis sin provoke.
Ardis la pasi-lavango,
Trafis ĉiujn ekster rango
La kruela mort' en sango.

Sed dividis landolimo
Ĉi vilaĝojn en proksimo,
Kaj tributon la vilaĝoj
Pagis al malsamaj reĝoj.
Reĝa most' de unu ŝtato,
Eksciinte pri l'okazo,
Tuj ordonis kun emfazo:
— Sciu ĉiu hom' nobela,
Laborist', soldat' fidela,
Ĉiu lando,

Tuta mondo,
Ke ĵurrompa la najbaro,
Perfidema fi-barbaro,
Dum pacdormis nia lando,
Nin atakis kiel bando
Kaj mortigis per armilo
Niajn filojn de civilo;
Krioj, sango de l'viktimoj
Trafas transen de landlimoj.
Kaj ni, kontaraŭ nia volo,
Diktis al arme', popolo:
Je la nom' de Dio, Trono
Kaj per helpo de kanono
Rompi limon de l'fi-reĝo
Pro la sankta, justa vengo.

Dua reĝ' en sia vico
Skribordonis sen malico:
— Antaŭ homoj kaj Supera
Mi protestas pro ĥimera
Ag' malnobla de l'nabjaro,
Kiu per malleĝa faro
Vekas inter du nacioj
Fajron de malbonpasioj
Kaj ignoras nian ligon.
Do, vidinte la instigon,
Ni je l'nomo de justeco,
Laŭ la dikt' de l'konscienco,

Hovhannes Hovhannisjan
(1864—1929)

* * *

Adiaŭ, sun', printempo ĉarma
Kaj bonodoraj rozofloroj,
Murmureflua font' malvarma,
Verde vestitaj montaj foroj!
Adiaŭ, amo, kisoj dolĉaj,
Anĝelvizaĝa virgulino,
Vi, helaj horoj ĝue plaĉaj,
Amorideto, aminklino!
Jen malriĉecon mi ekamis,
La ĝemojn, larmojn de l'mizero
Kaj liron mian mi dediĉis
Al la ĉagreno kaj sufero.

El la armena originalo tradukis
G. Lazruni (Erevano)

Je la nom' de l'ĉasta sango
Kaj liber' de nia lando,
Je la nomo de l'honoro
Kaj la Di' kaj Lia gloro —
Jen aŭdigas nian voĉon
Kaj ne ŝparos ni kartoĉon.

Furiozis la milito:
Glav', kanono, dinamito.
Baldaŭ ĉion kaptis fajro,
Fi-odoro de kadavro...
Krioj, ĝemoj, sanga maro...
Falcis mort' en malavaro.

Jaron sekvis
Plua jaro,
Orfis stabloj
Kaj kamparo.

Dum popoloj plumilitis,
Ilin la malsat' vizitis,
Ĝin alsekvis malsanaro —
Dezertigis urb', kamparo...

Kaj vivantoj en forkuro
Demandadis kun teruro:
Kie kuŝas la kialo
De ĉi tiu sangbatalo?

El la armena originalo
tradukis Gurgeno SEVAK

El Mondliteraturo

En januaro 1959 oni mondscale solenos 200-jaran daton de la naskiĝtago de Robert BURNS — la famekonata skota poeto. Tiukaze skotoj-deputitoj de la Malsupra Ĉambro proponis al la registaro emisii poŝtmarkon kun portreto de la poeto. La propono estis refutita de ministro de poŝto kaj telegrafo tiubaze, ke ĝis nun sur poŝtmarkoj estis nur portretoj de reĝaj moŝtoj, sed ne de privataj personoj.

Fama rusa poeto S. Marŝak verkis spritan versaĵon, dediĉitan al tiu parlamenta disputo. Ĉi sube ni prezentas al niaj legantoj tiun versaĵon kaj unu versaĵon de R. Burns mem.

S. MARŜAK

Disputo pri poŝtmarko

En Palac' disputas flame
Skotoj kun la Kabineto:
Temas pri poŝtmark' kun fama
Memordato kaj portreto.

Kies devas esti bildo?
Ĉu de homo tre majesta?
Ne, gloriĝos sur markŝildo
Robert Burns — kampul' modesta.

Krikoleras la ministroj:
— Vi memoru sen indigno,
Ke ĝis nun nur al regnestroj
Apartenis tiu digno!

Sekvas la respond' severe:
— Regojn plurajn havis ni do,
Sed jen Robert Dua vere
Ne naskiĝos en la mondo!

Trad. G. S.

Robert Burns

Robin

Horo: Vigla knabo estis li,
Brava Robin, rava Robin,
Vigla knabo estis li,
Brava, rava Robin!

I

Naskiĝis knabo en kampar',
Sed tiun daton kalendar'
Forgesus iel noti, ĉar
Ne fama estis Robin.

II

Sed iĝis en la sammoment'
De reĝonasko la event'
Dum blovis januara vent'
Al la kaban' de Robin.

III

Jen la vilaĝa aŭgurin'
Laŭ lia man' divenas lin:
— «Li saĝa knabo montros sin,
Do ni lin nomu Robin!

IV

«Ĉagrenoj en estonta for'
Faligos sin al lia kor',
Sed ĉion venkos ĝi kun glori',
Fieros ni pri Robin!

V

«Duoble du fariĝas kvar,
Do certe jam de juna jar'
Al tuta nia filinar'
Karesa iĝos Robin!

VI

«Knabinojn en melankoli'
Ne lasos sole dormi li,
Sed dudek pekojn gravaĵn pli
Evitos nia Robin!»

VII

Horo: Vigla knabo estis li,
Brava Robin, rava Robin,
Vigla knabo estis li
Brava, rava Robin!

Trad. K. Gusev (Moskvo)

Originala Poezio

Gurgeno SEVAK

La Reveno

Pasis mondmilit' kruela, vanta,
Restis la streĉemo de popoloj;
La homaro pacon soifanta
Strebe plektas faskojn de la voloĵ.

Ree viglas pacaĵ batalantoj
Kun la verdaj stelo kaj standardo;
Tra la mondo flugas ree kantoj
Al agad' vokantaj nin kun ardo.

Post disiĝo daŭra mi tutkore
Al Esperantujo nun revenas,
Kie ĉiu por la Pac' fervore
Plugi, semi, planti iel penas:

Jen revuo nove aperinta,
Jen poemo nova, jen romano,
Jen Ezopo esperantigita,
Jen la venko ĉe UNESKO-plano;

Nova strato Zamenhofa, placo
Kun statuo de la granda Homo,
UEA kongresas, SAT, Palaco
De Nacioj iĝas nia domo;

Tie Universitat' gastigas,
Tie mezlernejo — Esperanton,
Scienculoj en Ĉini' disvolvas,
Kaj en Bern infanoj verdstandardon;

Ĉaste blankvestita «Nica Liro»
Vokas korojn al Esperantismo,
Kaj inspiras nin al venka spiro
Ĉarme arta verda «Norda Prismo»;

Jen heroldas la matenan spiron
Ĉiam juna nia Teo Jung, kaj
Pal Balkanyi torĉas packonkirojn
El patruj' de Baghy, Kaloczay.

Ni do kontraŭ plej kruela krimo —
La minaco de H-bomba forto,

E. Oganezov

Enigmoj

Ĝi ne estas ja miksturo,
Nek pilolo englutebla,
Nek gluiga ia plastro
Apoteke akirebla.
Estas ĝi la stranga ilo,
Aliforma, alispeca,
Kaj ĝi estas kuracilo
Nepalpebla, alieca:
Surda-mutajn ĝi kuracas,
Homojn frate amikigas,
Amon, pacon ĝi donacas
Kaj popolojn lingve ligas.
Kio estas tiu ilo,
La homara kuracilo?

Ĝi ne estas homo,
Nek arbara besto
Kun la kap' kaj vosto;
Ĝi parolas, krias
En arbar', montaro,
Se vi ĝin ne vidas,
Vi ĝin bone aŭdas:
Vi kridiras ion,
Ĝi ripetas tion.

(Telavi — Kartvelio).

Luktu are per la volesprimo
Por defendo de l'homara sorto.

Luktis ja la Majstro por la Paco
Inter la popoloj dividitaj
Kaj kunligis li sur monda placo
Verdan Fronton de la pacvolantoj.

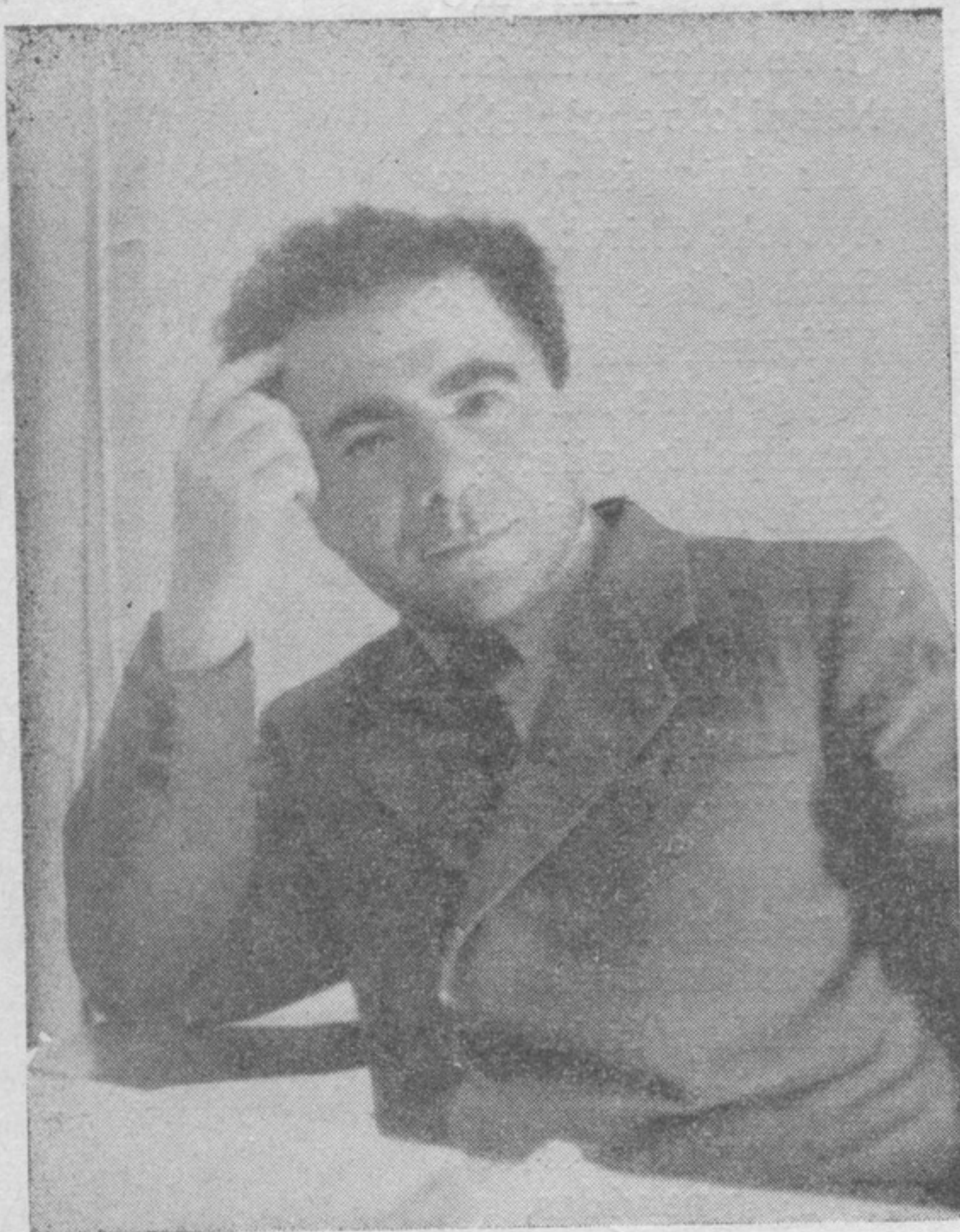
Jen mondpaca nia voĉo verda
Ĉien kun la «Paco» venas,
Pro agado nobla kaj senperda
Privat patriarke nin do benas.

Flugu do tra l'mondo kun sagaco
La kolombo kun la verda banto;
Ĝi simbolas forton de l'Mondpaco
Kaj junigon de la Esperanto.

Erevano, 1958.

Niaj famaj scienculoj

I.

Akademiano Viktor Hambarcumjan

La eminenta reprezentanto de la nuntempa astrofiziko en Sovet-Unio, unu el la plej eminentaj astrofizikistoj de la mondo Akademiano Viktor Hambarcumjan estas vera fiero de la armena popolo kaj soveta armena sciencularo. Kvankam nur la kvindekjaran aĝon akiras li nunjare, li jam atingis la apogeon de sciencula gloro, kaj multaj liaj teorioj, hipotezoj kaj metodoj estas vaste aprobitaj en la tuta mondo.

La senlace serĉanta intelekto de V. Hambarcumjan ĉiam estas okupata per novaj esploroj, novaj mirindaj eltrovoj de sekretoj, kiuj ekzistas dum miliardaj jarcentoj inter reciprokaj rilatoj de ĉielaj korpoj—la astroj.

Mi memoras la tempon en Tifliso (nun Tbilisi), kiam, antaŭ 30 jaroj, la patro de meditema lernanto Viktor, tenante la brakon de

sia 16-jara infano kondukis lin al salono de Muzika lernejo, kie la juna Viktor antaŭ multnombraj instruistoj kaj gelernantoj prelegis pri la astronomio. Ĉiuj estis ravitaj pro la senriproĉa talento de la knabo.

Post fino de la gimnazia lernado en Tbiliso la junulo daŭrigis sian lernadon en fizika-matematika fakultato de Leningrada universitato. Dum lernejoj kaj precipe studentaj jaroj li tre interesiĝis pri la teorio de relativeco de Ejnŝtejn. Kiel brila matematikisto li enprofundiĝis en la teorian fizikon kaj ĝis la finlerno en la universitato li publikigis plurajn sciencajn verkojn.

Poste li plustudis kaj laboris en la Pulkova observatorio sub gvidado kaj konsultado de la fama rusa astronomo Akademiano A. A. Belopolski. Iom pli poste li jam laboris en la Leningrada universitato, kie li fondis katedron de astrofiziko kaj gvidis ĝin ĝis la jaro 1944. Dum tiu periodo estis publikigitaj multaj liaj sciencaj verkoj pri astrofiziko, matematiko kaj astronomio. Lia famo trapasis la limojn de nia lando. En la jaro 1934 oni aljuĝis al li, sen defendo de disertacio, la sciencculan rangon de Doktoro de fizikaj-matematikaj sciencoj.

Dum la dua tutmonda milito, kiam V. Hambarcumjan estis gvidanto de la filio de Leningrada universitato, evakuita en urbon Elabuga, li «finis sian eminentan sciencon libron pri la teorio de diverĝo de la lumo en malhela sfero, kiu ekhavis grandan signifon por kelkaj problemoj de fiziko, geofiziko kaj astrofiziko»*.

En 1947 jaro li estis elektita kiel Prezidanto de la Akademio de Sciencoj de Armenio, kies Vic-prezidanto li estis ek de 1943. En la jaro 1953, dum ĝenerala kunveno de la Akademio de Sciencoj de USSR oni aklame elektis lin tutsovetunia Akademiano. Dum tiu

---

* V. V. Sobolev, «La plej granda soveta astrofizikisto».

kunveno la fama rusa matematikisto I. M. Vinogradov premis la manon de Hambarcumjan amike kaj diris al li: «Ni devas gratuli ne Vin, sed la Akademion, kiu trovis kaj elektis tian scienculon, kia estas Vi».

Jam en siaj fruaj esploroj V. Hambarcumjan montris interesigon pri ĉiuj problemoj kaj hipotezoj rilate la kosmogonion kaj la fenomenojn, estiĝantajn dum procedo de disvolvigo de la astroj. Inter liaj ĉefaj sciencaj verkoj ni notu tiun pri la fiziko de gasaj nebulaĵoj. V. Hambarcumjan estis la unua, kiu donis ekzaktan matematikan traktadon pri lumado de la nebulaĵoj. Ankaŭ li estis la unua, kiu montris metodojn, per kiuj fariĝis ebla klarigi la konsiston de gasaj tavoloj, ĉirkaŭantaj la astrojn.

V. Hambarcumjan, granda scienculo, estas tre obstina kaj konsekvenca en siaj laboroj. Li publikigis multajn esplorojn por klarigi kaj ekzaktigi kelkajn problemojn rilate la Laktan vojon — Galaksion, nian stelan sistemon. Liaj eksplikoj kaj kalkuloj klarigas la econ de malhelaj kaj helaj nebulaĵoj, cetero tre komplikaj. La genia menso de Hambarcumjan tuŝas multajn problemojn de la universo, stela astronomio, Lkta vojo kaj stelaj asocioj. La stelaj asocioj, laŭ la vidpunkto kaj klarigo de V. Hambarcumjan, prezentas primaran staton de la deveno de astroj.

La klasika scienca verko de Akademiano Hambarcumjan «La kurso de teoria astrofiziko» estas la unua en Sovet-Unio kaj okupas honoran lokon inter malmultaj tiaj verkoj

en la mondo. Li unue enkondukis instruadon de teoria astrofiziko en universitatan programon ĉe ni kaj havas multajn disĉiplojn.

Tre ofte junaj scienculoj sin turnas al li kaj petas klarigon al pluraj komplikaj problemoj, en kies retoj ili ne povas orientiĝi.

Kun granda pacienco kaj komplezo la fama scienculo helpas ilin, klarigante kaj ordigante la problemojn. Multnombraj liaj disĉiploj-scienculoj nun laboras kiel lektoroj, profesoroj kaj sciencaj esplorantoj en diversaj universitatoj kaj institutoj de Sovet-Unio. Plurfoje li brile prelegis dum internaciaj, tutmondaj kongresoj kaj konferencoj pri siaj gravaj eltrovoj aŭ hipotezoj. En la jaro 1948, dum la kongreso de Internacia Astronomia Unio en Cjuriĥo (Zürich), li estis elektita Vic-prezidanto de tiu Unio.

Estante Prezidanto de la Akademio de Sciencoj en Armenio, li samtempe laboras kiel Direktoro de la observatorio en Bjurakan (ne malproksime de Erevano), kie kun multaj siaj helpantoj li plenumas gravajn esplorojn pri astrofiziko kaj astronomio, pliriĉigante la kosmogonion kaj kosmografion per novaj kaj novaj eltrovaĵoj.

La armena popolo senlime ŝatas kaj simpatias sian eminentan filon, la aktivan partoprenanton de la komunisma konstruado en nia lando, kaj lin aklande elektas en superajn organojn de nia Ŝtato. Li estas deputito de la Superaĵ Sovetoj (parlamentoj) de Soveta Armenio kaj de Sovet-Unio.

Simon Mkrtĉjan

Erevan. Historia muzeo

Kroniko

Tra la Armena Respubliko

*En majo 1957-a estis oficiale konfirmita la Armena Organiz-Komitato Esperantista, kiu provizore funkcias sub aŭspicio de Erevana Ŝtata Universitato.

*La 11-an de julio 1957-a unue en nia respubliko okazis solena kunveno de esperantistoj, dediĉita al 70-jaro de interancia lingvo Esperanto. En plenplena salono de la Societo por disvastigo de politikaj kaj sciencaj scioj regis vigla kaj festa humoro. Inaŭguris la vesperon k-do V. Nalbandjan—la Vicrektoro de Erevana Ŝtata Universitato. Prelegis la Prezidanto de la Organiz-Komitato—Membrokorespondanto de la Akademio de Sciencoj de Armena Soveta Socialista Respubliko Prof.

D-ro Gurgeno Sevak. Sekvis kantoj, deklamadoj kaj gratuloj. Estis laŭtlegitaj, salutleteroj kaj telegramoj de Moskvaj, Leningradaj, Tallinaj k. a. esperantistoj. La ĉeestantoj akrame aŭskultis salutleteron de la famekonita veterano de Esperanto-movado en Ruslando Georg Davidov—la majstro de armenaj esperantistoj, nun loĝanta en Moskvo.

*Dum la sama kunveno estis entuziasme aklamita Alvoko al esperantistoj de la mondo pri utiligo de la internacia lingvo por plifortigo de la pacmovado, por malpermeso de eksperimentado de nuklea armilo, A-kaj H-bomboj, por paca kunekzistado kaj amikeco inter ĉiuj popoloj. La Alvokon laŭtlegis S. Mkrĉjan—la oficiala reprezentanto de Mondpaca Esperantista Movado (MEM) en Armenio.

*Organizitaj en novembro por Erevanaj stu-

dentoj, pedagogoj, presistoj kaj eldonejaj laborantoj 5 kursoj, kiujn gvidis Cseh-metoda lektoro A. Siitam, invitita el Tallin (Estonio), meze de decembro finis sian okupadon. Okaze de la kurso-fino Erevana televida studio organizis programon en Esperanto kaj armena lingvo kun provleciono de k-do Siitam por la tele-vidantoj.

*Du malnovaj armenaj esperantistoj S. Mkrtčjan kaj G. Gevorgjan en la jaro 1957-a aniĝis al la Veterana Esperantista Klubo kaj ricevis la veteranajn insignojn.

*En la dua laŭ sia graveco urbo de Armenio Leninakan, iama Aleksandropolo, funkcias vigla rondo esperantista ĉe Pedagogia instituto «M. Nalbandjan.»

*La 15-an de decembro, okaze de la naskiĝtago de nia Majstro L. L. Zamenhof kaj de internacia tago de Esperanta libro, la Organiz-Komitato esperantista aranĝis tuturban solenan kunvenon de Erevanaj esperantistoj. Pri la Esperanta originala kaj traduka literaturo prelegis Prof. G. Sevak. Estis organizita ekspozicio de Esperantaj libroj kaj periodaĵoj.

*En fino de decembro Erevanaj esperantistoj solenis 35-jaron de esperantista agado de sia Prezidanto k-do Gurgeno Sevak, estinta Lingva-Komitatano, konata per siaj tradukoj kaj originalaj verkoj en Esperanto. Urbaj tag-jurnaloj informis pri tio koncize, la universitata ĵurnalo «Erevani Hamalsaran» aperigis grandan artikolon sub la titolo «Entuziasma esperantisto» kun la portreto de la honorigato.

Tra la Kartvela Respubliko

*Utiligante sian oficvojaĝon al Tbiliso (Tifliso) la Prezidanto de la Armena Organiz-Komitato Esperantista Prof. G. Sevak la 11-an de majo 1957 prelegis en la Historia Muzeo de Kartvelio pri la Esperanto kaj ĝia movado. Al la ĉeestantoj alparolis malnova kartvela esperantisto-veterano Docento G. Bakradze.

La evento naskis grandan intereson al la Esperanto en Tbiliso — la ĉefurbo de nia frateca respubliko.

*La 24-an de decembro 1957 antaŭnelonge konfirmita Organiz-Komitato de la kartvelaj esperantistoj efektivigis solenan kunvenon dediĉitan al 70-jaro de Esperanto en la salono de la Domo de Instruisto en Tbiliso. Prelegis Prof. A. Gociridze kaj Doc. G. Bakradze. Alsalutis la kunvenon kun gratuloj al la kartvelaj esperantistoj pro la revigliĝo de la movado la alveturinta el Erevano Delegacio de la armenaj esperantistoj (G. Sevak, S. Mkrtčjan, A. Markarjan). Post la prelegoj kaj alsalutoj prezentigis pluraj malnovaj esperantistoj, kiuj kun ĝojo asertis la renaskiĝon de la Esperanto-movado kaj rakontis al ĉeestantoj interesajn rememorojn.

*La 26-an de decembro 1957 en la Kutaisa Pedagogia instituto «A. Culukidze» okazis vespero, dediĉita al 70-jaro de Esperanto. Prelegis supera lektorino Ida Lisiĉnik pri «Internacia renkontiĝo de esperantistoj dum la Tutmonda festivalo en Moskvo kaj D-ro de medicino Prof. A. Gociridze pri la «Internacia lingvo Esperanto en Kartvelio kaj la fratecaj respublikoj».

*En Telavo Esperanton propagandas kaj instruas en kursoj du fratoj Oganezov — veteranoj de Esperanto-movado en Kartvelio.

ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԷՍՊԵՐԱՆՏՈ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻՆ

Դաս առաջին

Էսպերանտո լեզուն ունի 28 տառ: Այդ տառերի մեծ մասը, բացի 6 տառից, որոնք ունեն հատուկ գլխադիր նշան, ծանոթ է յուրաքանչյուր մարդու դեռևս միջնակարգ դպրոցից:

Էսպերանտոյի այբուբենը

A a B b C c Ĉ ĉ D d E e F f G g Ĝ ĝ H h Ĥ ĥ
 Կ Լ Գ Դ Զ Է Ֆ Դ Զ Ե Ը
 I i J j Ĵ ĵ K k L l M m N n O o P p R r S s Ŝ ŝ
 Ի Ե Ժ Կ Լ Դ Զ Է Ը Թ Դ Զ Ե Ը
 T t U u Ŭ ŭ V v Z z
 տ ու կարճ ու վ զ

Բոլոր հնչյունները համապատասխանում են հայերենի հնչյուններին, բացի L l-ից, որ արտասանվում է հայերեն l-ից մի քիչ փափուկ, և կարճ Ŭ ŭ-ից, որ կիսաձայն է և a կամ e հնչյունի հետ կազմում է երկբարբառ, օրինակ՝ Eŭropo (էուրոպո-եվրոպա), maŭzero (մաուզերո):

Էսպերանտոն ուղղագրական ոչ մի դժվարություն չունի, որովհետև ինչպես որ գրվում է, այնպես էլ արտասանվում է: Շեշտը միշտ ընկնում է նախափերջին վանկի (ձայնավորի) վրա, օրինակ՝
 te-le-fo-no (տե-լե-ֆո-նո), a-pa-ra-to (ա-պա-րա-տո), par-ti-o (պար-տի-ո), o-pe-ro (օ-պե-րո), aŭ-di-to-ri-o (աու-դի-տո-րի-ո), Ĝe-ne-vo (Ջե-նե-վո), ĉo-ko-la-do (չո-կո-լա-դո), ĵur-na-lo (ժուր-նա-լո), ĥo-le-ro (խո-լե-րո), ŝo-se-o (շո-սե-ո):

Էսպերանտոյի բառերից շատերը նույնպես ծանոթ են, բայց նրանք տարբերվում են իրենց քերականական վերջավորություններով և երբեմն էլ գրության ու արտասանության ձևով: Էսպերանտոյի մեջ բոլոր գոյականները ստանում են օ վերջավորությունը, ինչպես այդ նկատվում է վերի օրինակներից. այսպես՝ pioniro, domo, aŭditorio, telefono, aparato, marŝo, opero և այլն:

Բոլոր գոյականներից և այլ խոսքի մասերից կարելի է ստանալ ածականներ՝ բառի այլ վերջավորություները փոխարինելով a-ով. օրինակ՝ telefon-a, ĵurnal-a, ŝose-a, aŭditori-a և այլն: Նույն ձևով բոլոր մակբայները կազմվում են e վերջավորությամբ, իսկ անորոշ դերբայը i վերջավորությամբ, օրինակ՝ telefon-o հեռախոս, telefon-a հեռախոսային, telefon-i հեռախոսել, telefon-e հեռախոսի միջոցով, հեռախոսով, հեռախոսաբար. signal-o ազդանշան, signal-a ազդանշային, signal-i ազդանշել, signal-e ազդանշաբար. patr-o հայր, patr-a հայրական, patr-e հայրաբար և այլն:

Վարժուրյուն 1. Բարձրաձայն կարգալ, հետևելով արտասանության և շեշտի կանոններին:

Telefona aparato. Instituta biblioteko. Biblioteka kabineto. Soveta ĵurnalo. Partia aparato. Biblioteka disciplino. Kabineta portreto. Lirika poemo. Poeta karaktero. Moskva festivalo. Internacia studenta festivalo. Erevana klimato. Eŭropa klimato. Armena Soveta Respubliko. Marŝa melodio. Marŝo melodia. Marŝi pionire. Signali pionire. Pionire kanti. Maŝina motoro. Aŭtomobila motoro. Ĝermuka sanatorio. Ĝermuka kurorto. Kanakera elektra stacio.

Բառեր. ĵurnalo լրագիր, biblioteko գրադարան, portreto դիմանկար, gazeto ամսագիր, ժուրնալ, melodio մեղեդի, եղանակ, stacio կայան, կայարան:

Անձնական դերանունները էսպերանտոյի մեջ հետևյալներն են. mi-ես, ci-դու, li-նա (միայն տղա և տղամարդ), ŝi-նա (միայն աղջիկ և կին), ĝi-նա (ամեն կենդանի, ամեն առարկա և երեվույթ), ni-մենք, vi-դուք, ili-նրանք:

Ծանոթություն. Ci «դու» դերանունը գործածվում է հազվագեպ. մեծ մասամբ նա փոխարինվում է vi «դուք»-ով:

Դերանուններից ածականի a վերջավորությամբ կազմվում են ստացականի ձևերը. mi-a իմ, ci-a, vi-a քո, ձեր, li-a նրա (միայն

տղամարդու), *ŝi*-a նրա (միայն կնոջ), *ĝi*-a նրա (կենդանու կամ իրի), *ni*-a մեր, *vi*-a ձեր *ili*-a նրանց:

Գոյական անունները էսպերանտոյում ինչպես և հայերենում, քերականական սեռ՝ չունեն, բացի այն դեպքերից, երբ բնական սեռը արտահայտվում է կամ հատուկ անվամբ, կամ -ino -ունի վերջածանցով, օրինակ՝ Mario, Nino, student-ino (ուսանողուհի) kamarad-ino (ընկերուհի), direktor-ino (գիրեկտորուհի) և այլն: Հայերենի նման էսպերանտոն էլ ունի որոշիչ հոդ *la*, որը սակայն դրվում է ո՛չ թե բառի վերջում, ա՛յլ գոյականից և նրա լրացումներից առաջ, իբրև օժանդակ մասնիկ. օրինակ՝ pioniro պիոներ, *la* pioniro պիոները, aparato ապարատ, *la* aparato ապարատը, *la* telefona aparato հեռախոսային ապարատը:

Հոգնակի թիվը կազմվում է գոյականի և ածականի վրա *j* վերջավորութունը ավելացնելով, օրինակ՝ aparatoj, stacioj, pioniroj, studentinoj, esperantistoj—ապարատներ, կայարաններ, պիոներներ, էսպերանտիստներ: *Ĝi* էսպերանտոյի մեջ ածականը միշտ համաձայնում է գոյականին, ինչպես ռուսերենում, օրինակ՝ telefona aparato բայց telefonaj aparatoj, pionira gazeto, բայց pioniraj gazetoj: *Ĝi* կարելի ասել telefona aparatoj, pionira gazetoj և այլն:

Բայի խոնարհումը կատարվում է միայն ըստ եղանակի և ժամանակի. դեմքով և թվով էսպերանտոյի մեջ բայը չի փոփոխվում: Ներկա ժամանակը բոլոր դեմքերի և բոլոր թվերի համար կազմվում է -as վերջավորությամբ, անցյալը՝ -is, ապառհին՝ -os, օրինակ՝ mi kantas երգում եմ, vi kantas երգում ես կամ երգում եք, li kamas *ŝi* կամ *ĝi* kantas երգում է, ni kantas երգում ենք, vi kantas երգում եք, ili kantas երգում են: Նույն ձևով էլ mi kantis, vi kantis, li (*ŝi*, *ĝi*) kantis, ni kantis, vi kantis, ili kantis—երգում էի, երգում էիր, երգում էր և այլն, mi kantos, vi kantos, li (*ŝi*, *ĝi*) kantos—կերգեմ, կերգես, կերգի և այլն: Բայի պայմանական եղանակը կազմվում է -us

վերջավորությամբ (համապատասխանում է հայերենի ենթադրական (պայմանական) եղանակի անցյալին), իսկ հրամայականը՝ -u վերջավորությամբ, օրինակ՝ mi kantus, vi kantus, li kantus—կերգեի, կերգեիր, կերգեր, kantu, marŝu—երգիր (երգեցեք), քայլիր (քայլեցեք):

Ծանոթութուն. էսպերանտոյի հրամայականը գործածվում է նաև առաջին և երրորդ դեմքերի համար ըղձական (հորդորական, ցանկական իմաստով) օրինակ՝ mi kantu երգեմ, մի երգեմ, թող երգեմ, li kantu նա երգի, մի նա երգի, թող մի երգի. էսպերանտոյի օժանդակ և էական բայն է *esti* (լինել), որ խոնարհվում է ընդհանուր կանոնով. mi estas, vi estas, li estas, mi estis, mi estos, mi estus, mi estu—ես եմ, դու ես, (դուք եք), նա է, ես էի, ես կլինեմ, ես կլինեի, ես լինեմ և այլն:

Վարժույթյուն 2. Կարդալ և թարգմանել:

Mi estas studento. Ni estas studentoj. *Ŝi* estas studentino. Ili estas studentoj. Ili estas studentinoj. *Ĝi* estas aparato. Pioniro signalas. Pioniroj signalas. Pioniro, signalu! Ni signalos. *Ŝi* signalu! Ni estas sovetaj homoj. La sovetaj homoj estas internaciistoj. Ni estas, estis kaj estos internaciistoj. Pioniroj, estu pretaj! Ili estas geologoj, filologoj kaj pedagogoj. Ni estu bonaj specialistoj! Ni estu bonaj pedagogoj! Ni estu bonaj esperantistoj! Bona esperantisto estas internaciisto. La pedagogo estas bona specialisto. Esperanto estas bona internacia lingvo. Pioniroj marŝas al la Pionira palaco. Marŝu al la Palaco! Li marŝu al la Palaco! Ni kantu! Ni kantus, se ni estus en la konservatorio. Studentoj estu en la aŭditorio. En le klaso estu lumo. La kamaradoj marŝas al la fabriko, ni marŝu al la universitato.

Բառեր. homo — մարդ, preta — պատրաստ, bona—լավ, lingvo—լեզու, al—դեպի, palaco—պալատ, kanti—երգել, se—եթե, lumo—լույս, en—մեջ, (en klaso — դասարանի մեջ, դասարանում):

Ինքն երկրորդ

Հասկանալիորեն ունի միայն երկու հոլով՝ ուղղական և հայցական: Ուղղականը բառի ուղիղ ձևն է և ցույց է տալիս գործող, կատարող առարկան (ենթակա), օրինակ՝ *pioniro signalas* (պիոները ազդանշում է), *motoroj funkcias* (մոտորները գործում են), *li telefonas* (նա ազդանշում է): Ուղղականով է դրվում նաև ստորոգելիական վերագիրը, օրինակ՝ *ili estas pioniroj* (նրանք պիոներներ են), *motoro estas maŝino* (մոտորը մեքենա է), *ni estas esperantistoj* (մենք էսպերանտիստներ ենք):

Հայցական հոլովը ցույց է տալիս գործողության անմիջական առարկան, ազդվող, կրող առարկան (ուղիղ խնդիր) և ստանում է *-n* վերջավորությունը, օրինակ՝ *pioniro signalas frazon* (պիոները ազդանշում է նախադասություն), *ni kantas himnon* (մենք երգում ենք հիմն), *la motoroj faras bruon* (մոտորները անում են աղմուկ), *studentoj havas esperantajn librojn* (ուսանողներն ունեն հասկանալիորեն գրքեր), *ni lernu nian himnon* (սովորենք մեր հիմնը):

Հայցական հոլովի *-n* վերջավորությունը պետք է դնել նաև համապատասխան բառի լրացումների վրա (ածական, թվական, դերանուն և այլն): Հի կարելի ասել *mi havas bona libron* կամ *bona librojn*, *ni lernu nia himnon* կամ *nia himnojn*, այլ պետք է ասել *mi havas bonan libron* կամ *bonajn librojn*, *ni lernu nian himnon* կամ *niajn himnojn* և այլն:

Մյուս հոլովների իմաստները էսպերանտոյի մեջ արտահայտվում են միայն նախդիրների միջոցով:

1. Սեռական՝
de De pioniro, de studentoj, de la bonaj libroj, de nia himno (պիոների, ուսանողների, լավ գրքերի, մեր հիմնի):
2. Տրական՝
al al pioniro, al studentoj, al la bonaj libroj, al nia himno (պիոներին, ուսանողներին, լավ գրքերին, մեր հիմնին):

3. Բացառական՝
el-mi բանի միջից, de-mi բանի (հեռագիր Մոսկվայից), բայց կողմից, մոտից, մեկից ario el opero (արիա օպերայից), telegramo el Moskvo (հեռագիր Մոսկվայից), բայց de studentoj mi ricevis telegramon (ուսանողներից ստացա հեռագիր), pionoro venas de la patro (պիոները գալիս է հոր մոտից):

4. Գործիական՝
per-mիջոցով per libro, per la bonaj libroj per elektraĵoj, per li (գրքով, լավ գրքերով, էլեկտրական լամպերով, նրանով, (նրա միջոցով):

5. Ներգոյական՝
en-mեջ en libro, en la bonaj libroj, en la elektraĵoj, en li (գրքում, լավ գրքերում, էլեկտրական լամպերում, նրանում (նրա մեջ):

Բացի այս հոլովակազմից նախդիրներից էսպերանտոն ունի նաև մի շարք այլ նախդիրներ, որոնք արտահայտում են զանազան կապական իմաստներ՝ դրվելով բառի ուղղական հոլովի առջևից. դրանցից են՝

- al (դեպի, նաև տրական հոլովի նախդիր) al la klubo, al mi (դեպի ակումբ, դեպի ինձ, նաև՝ ակումբին, ինձ):
- antaŭ (առջև, առաջ)—antaŭ la klubo (ակումբի առջև, ակումբից առաջ), antaŭ mi (իմ առջև, ինձնից առաջ):
- apud (մոտիկ, մոտ)—apud la klubo (ակումբի մոտ), apud mi (ինձ մոտ, ինձ մոտիկ):
- ĉe (կից, կողքին)—ĉe la klubo (ակումբին կից), ĉe mi (իմ կողքին, մոտս):
- ĉirkaŭ (շուրջը)—ĉirkaŭ la klubo, ĉirkaŭ mi (ակումբի շուրջը, իմ շուրջը):
- krom (բացի)—krom la klubo, krom mi (բացի ակումբից, բացի ինձնից):
- kun (հետք)—kun la klubo, kun mi (ակումբի հետ, ինձ հետ):
- laŭ (ըստ, համեմատ, համաձայն)—laŭ la klubo, laŭ mi (ըստ ակումբի, ակումբի համեմատ, ըստ իս, իմ համեմատ):
- por (համար)—por la klubo, por mi (ակումբի համար, ինձ համար):

post (հետևից, հետո)—post la klubo, post mi (ակումբից հետո, ակումբի ետևից, ինձնից հետո, իմ ետևից).
pri (մասին)—pri la klubo, pri mi (ակումբի մասին, իմ մասին).
pro (պատճառով)—pro la klubo, pro mi (ակումբի, իմ պատճառով).
sen (առանց)—sen la klubo, sen mi (առանց ակումբի, առանց ինձ).
sur (վրա)—sur la klubo, sur mi (ակումբի վրա, ինձ վրա):

Վարժուրդուն 3. Կարգալ և Թարգմանել:

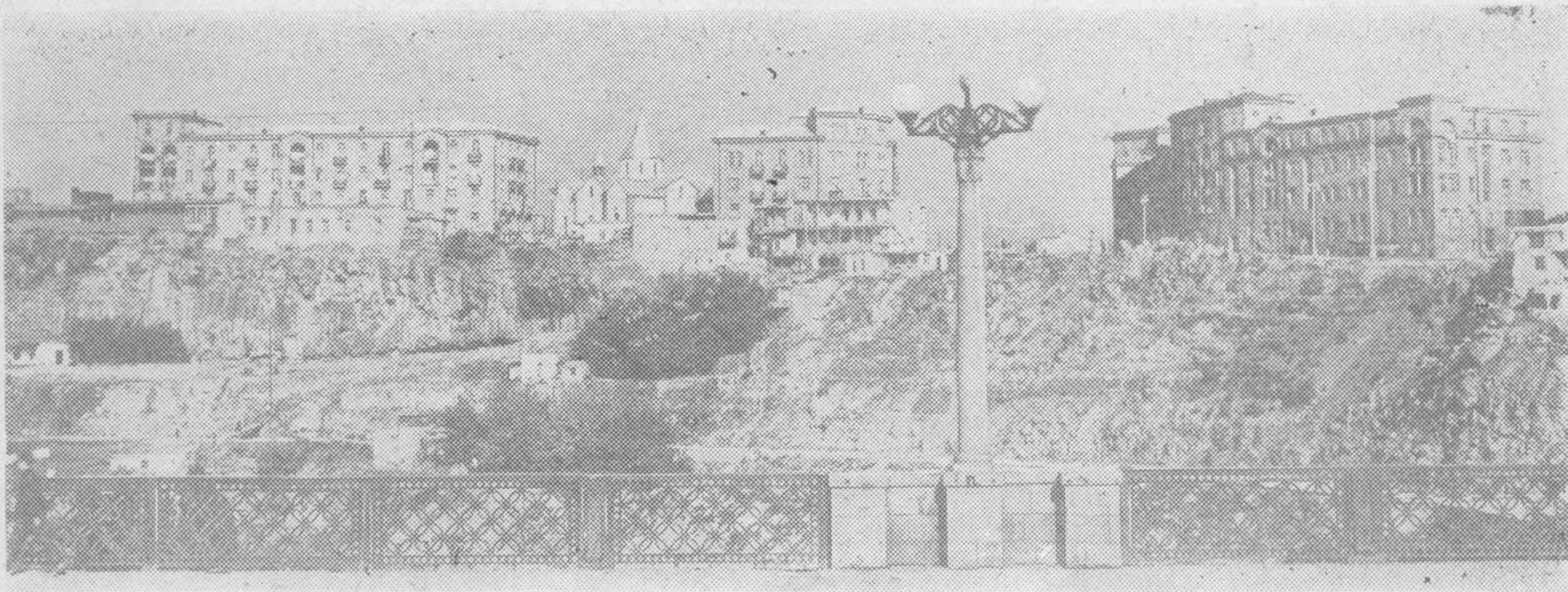
Kareno estas pioniro. Li staras en la klaso. La libroj de Kareno kuŝas sur la tablo. Sur la muroj estas portretoj kaj belaj plakatoj. Kareno, prenu libron el la kluba biblioteko kaj legu ĝin! En la libro (en ĝi) estas bona infana poemo de la armena poeto H. Tumanjan. La aŭtoro rakontas pri la hundo kaj kato. La hundo kaj la kato estas malamiko. Autaŭ la palaco staras alta domo, apud ĝi — la poliklinko. Ni lernas per libroj. Lernu per libroj kaj sen libroj! Lernu Esperanton per libroj kaj per la Bulteno! De la patro mi ricevis libron kaj de la frato mi ricevis albumon. La al-

bumon mi prenis por mi kaj la libron mi donis al mia kamarado en la klubo. Miaj kamaradoj estas bonaj infanoj. Ili estas kun mi kaj ĉirkaŭ mi.

Քառեր. Stari—կանգնած լինել, kuŝi—պառկած, դրված լինել, tablo—սեղան, muro—պատ, preni—վերցնել, legi—կարդալ, infano—մանուկ, երեխա, aŭtoro—հեղինակ, paroli—խոսել, hundo—շուն, kato—կատու, malamiko—թշնամի, alta—բարձր, frato—եղբայր, ricevi—ստանալ, albumo—ալբոմ, doni—տալ, kamarado—ընկեր:

Մանրութուն. Ուղղություն, շարժում դեպի մի առարկայի մեջ, վրա, տակ, մոտ, առաջ, ետև ցույց տալու դեպքում en, sur, sub, apud, antaŭ, post և մի քանի այլ նախդիրների հետ համապատասխան բառերը (կապի խնդիրները) դրվում են ո՛չ թե ուղղական, ա՛յլ հայցական հոլովով, • ըինակ՝ գիրքը սեղանի վրա է—la libro estas sur la tablo, բայց՝ գիրքը նետեցի (դրեցի) սեղանի վրա,—la libron mi ĵetis (metis) sur la tablon, պիոները ակումբում է—pioniro estas en la klubo, բայց՝ պիոները գնում է ակումբ—pioniro iras en la klubon.

(G. S.)

Erevan. Vidaĵo

EREVANAJ NOKTOJ

Teksto de A. GRAŜI

Muziko de A. DOLUĤANJAN

Moderato con sentimento.

